

Razvijanje zmožnosti kritičnega branja pri pouku slovenščine
25. 10. 2011, Mojca Poznanovič Jezeršek

I. BRALNA PISMENOST IN CILJI SODOBNEGA BRALNEGA POUKA

- **A) OPREDELITEV BRALNE PISMENOSTI v domači in tuji strokovni literaturi in dokumentih**
- *Bralna pismenost je splošna zmožnost razumevanja, uporabe in premisleka o napisanem z namenom, da bi se izpolnili posameznikovi in družbeni cilji.*

(Poučevanje branja v Evropi: okoliščine, politike in prakse, MŠŠ, Ljubljana 2011, str. 7)

- ***Pismenost je trajno razvijajoča se zmožnost posameznikov, da uporabljajo družbeno dogovorjene sisteme za sprejemanje, razumevanje, tvorjenje in uporabo besedil za življenje v družini, šoli, na delovnem mestu in v družbi.***
- ***Pridobljeno znanje in spretnosti ter razvite sposobnosti posamezniku omogočajo uspešno in ustvarjalno osebnostno rast ter odgovorno delovanje v poklicnem in družbenem življenju.***

(Nacionalna strategija za razvoj pismenosti, Ljubljana 2005, str. 6)

B) CILJI SODOBNEGA BRALNEGA POUKA

- **Razvijanje bralne sposobnosti:** bralna tehnika, bralno razumevanje, uporaba branja za učenje
- **Razvijanje motivacije za branje:** stališča, interesi, vrednote, navade
- **Spoznavanje različnih zvrsti branja;** umetnostna in neumetnostna besedila (Duffy, Roehler, 1993 in Harris, Sipay, 1979)

Oziroma:

- **Cilji (sodobnega) bralnega pouka so:**
  - razvijanje pozitivnega stališča do branja
  - razumevanje procesa branja (predbralne strategije, strategije med branjem, strategije po branju, študijske strategije)
  - razumevanje vsebine besedila (neumetnostna in umetnostna besedila)
- (Povzeto po Pečjak, Gradišar: Bralne učne strategije, Ljubljana 2002, str. 41—43)

II. SPORAZUMEVALNA ZMOŽNOST V UN IN KRITIČNO BRANJE

A) Splošni cilji /kompetence v UN za gimnazije (2008, str. 6,7):

2. Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost pogovarjanja, poslušanja (gledanja), branja, pisanja in govorjenja raznih besedil.

- Besedila poslušajo **razmišljajoče in kritično**, razčlenjujejo in vrednotijo jih **z različnih vidikov** ter prepoznavajo morebitno **manipulativnost**. Umeščanje prebranih/poslušanih besedil v časovni in kulturni kontekst spodbuja razvijanje in poglobljanje **kulturne in medkulturne zmožnosti**.*

Splošni cilji v UN (nadaljevanje):

- **4. Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost literarnega branja kot specifično podvrsto sporazumevalne zmožnosti. Usposablajo se za branje in interpretacijo literarnih besedil: doživljajo, razumevajo, aktualizirajo in s pomočjo svojih izkušenj, književnega znanja in splošne razgledanosti vrednotijo ter poimenujejo idejno-tematske in slogovno-kompozicijske plasti literarnih besedil iz domače in prevodne sodobne, novejšje in starejše književnosti.**
- **6. Dijaki/dijakinje ob interpretaciji literarnih besedil razvijajo zmožnost tvorjenja raznovrstnih neumetnostnih besedil; razumevanje in vrednotenje teh procesov spodbuja učenje učenja.**

Splošni cilji (nadaljevanje)

- **8. Dijaki/dijakinje se ob razvrščanju besedil sistematično seznanjajo z razvojem slovenske književnosti in s sočasnimi smermi, z avtorji in deli iz evropske oz. svetovne književnosti ter prek tekstno-kontekstnih primerjav, presoj in medpredmetnih povezav **razvijajo medkulturno zmožnost.****

B) Operativni cilji predmeta v UN za gimnazije (UN 2008, str. 8—33)

- Operativni cilji predmeta z vsebinami so razdelani v poglavju **3 Cilji in vsebine**, in sicer ločeno za jezikovni pouk in pouk književnosti ter so podani v t. i. **procesnorazvojnih in vsebinskih sklopih**.

Jezikovni pouk

- - **7 procesnorazvojnih in vsebinskih sklopov**
- Sklop *Razvijanje zmožnosti kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil (UN, str. 11)*
  - opredeljene so **dejavnosti pred sprejemanjem** (vodeni pogovor o strategijah poslušanja oz. branja, načelih učinkovitega poslušanja/branja, vrstah enogovornih neumetnostnih besedil ...) ter
  - **dejavnosti po sprejemanju** (razčlenjevanje, vrednotenje besedila, poročanje o strategiji sprejemanja besedila, vrednotenje zmožnosti lastnega kritičnega sprejemanja besedil n izdelava načrta za izboljšanje te zmožnosti ...)

Pouk književnosti

- 4 procesnorazvojni cilji obravnave vsebinskih sklopov (UN, str. 16, 17)
- **SKLOP** *Razvijanje zmožnosti branja in interpretiranja književnih besedil*
  - Po branju *interpretirajo besedila*, in sicer tako da *izražajo svoje doživljanje, razumevanje, aktualizacijo in vrednotenje književnih besedil, sodelujejo v pogovoru ...*
- **SKLOP** *Razvijanje (splošne) sporazumevalne zmožnosti*
Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost
  - *izrekanja in utemeljevanja svojega mnenja,*
  - *zmožnost sprejemanja drugotnih neumetnostnih besedil*
  - *zmožnost tvorjenja /.../ drugotnih neumetnostnih besedil.*

C) Didaktična priporočila (str. 40—45)

- **Jezikovni pouk**
- *Uresničevanje v praksi* (UN, str. 41)
- Koraki za sprejemanje in tvorjenje neumetnostnih besedil (razvijanje sporazumevalne zmožnosti), npr. **3. korak:**

*Dijaki po sprejemanju **razčlenjujejo besedilo** (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno-skladenjsko, tvarno ipd.) ter vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost.*

Književnost

- **Uresničevanje v praksi (UN 2008, str. 44)**
- **Koraki za (kritično) sprejemanje in vrednotenje književnih besedil:**
  - *informativni uvod učitelja in/ali dijakov (referati, govorni nastopi);*
  - *branje in tekstno-kontekstna interpretacija ...;*
  - *sinteza bralnih izkušenj in kontekstnih informacij ob koncu obravnave sklopa ...*

III. PRIMERNOST UČNEGA NAČRTA ZA RAZVIJANJE KRITIČNEGA BRANJA IN PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE

- **1. Kako in v kolikšni meri učni načrt omogoča razvijanje zmožnosti kritičnega branja?**
- **Kritični bralec je raziskovalni bralec, ki prebrano presoja z več vidikov, npr.:**
  - - ali je avtor izbral bistvene misli in podrobnosti, s katerimi predstavlja neko vsebino,
  - - kako učinkovit je bil pri predstavitvi teh informacij.

(Vir: Pečjak, S., Gradišar. A.: Bralne učne strategije, 2002, str. 226—230)

2. Katere temeljne strategije bralnega razumevanja se (lahko) uresničujejo s tem učnim načrtom?

- **Strategije bralnega razumevanja:**
- Oblikovanje sklepov ali interpretacij med branjem besedil
- Povzemanje besedila in selektivno usmerjanje na najpomembnejše informacije
- Povezave med različnimi deli besedila
- Uporaba prejšnjega znanja in izkušenj
- Preverjanje, spremljanje in nadzorovanje lastnega razumevanja
- Oblikovanje vizualnih predstavitev

(Vir: Poučevanje branja v Evropi: okoliščine, politike in prakse, MŠŠ 2011, str. 59)

PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE:

- **UČNEGA NAČRTA**
- **UČBENIŠKIH GRADIV**
- **SISTEMA IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV**
- **Novi predlogi:**
  - 1.
  - 2.
  - 3.

- **HVALA ZA POZORNOST.**